

woensdag

10.09.2014

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door

Koen Uvin

Arcangelo

Händel. Fire, Air & Water

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Biografieën

Arcangelo (UK) bewijst zich al vanaf de oprichting in 2010 als een van de meest energieke en expressieve (oude-muziek)-ensembles. Met een kamermuzikale blik wordt repertoire aangepakt dat vanuit de barok uitgroeit richting latere stijlperiodes. In 2011 verscheen bij Hyperion een debuut-cd met cantates van Porpora, een jaar later gevolgd door de onder meer met een Gramophone Award onderscheiden opname *Arias for Guadagni* met countertenor Iestyn Davies. De cd *Finest Arias for Base Voice* met Christopher Purves werd in 2013 genomineerd voor dezelfde prijs. Eerder dit jaar verscheen *Love and Loss* met madrigalen van Monteverdi. In de eerste jaren van zijn bestaan stond Arcangelo al in de Philharmonieën van Berlijn en Keulen, de Weense Musikverein en Zankel Hall en Carnegie Hall in New York. Vorig jaar voerde Arcangelo Bachs *Mis in b-klein* uit tijdens het Gent Festival van Vlaanderen.

Jonathan Cohen (UK) is actief als dirigent, cellist en klavierspeler. Hij was gastaanvoerder bij tal van moderne en historische Britse ensembles en speelde jarenlang bij Les Arts Florissants van William Christie, met wie hij nu de leiding over de groep deelt als *associate conductor*. Hij leidde onder meer de Glyndebourne-productie van Rameaus *Hippolyte et Aricie*. Hij richtte het London Haydn Quartet mee op en blijft naast zijn directiewerk zeer geïnteresseerd in kamermuziek. Met de oprichting van Arcangelo in 2010 heeft hij zijn eigen ensemble voor met name barokmuziek, maar hij dirigeerde ook orkesten als het Scottish Chamber Orchestra, Saint Paul Chamber Orchestra, Budapest Festival Orchestra, Vasteras Sinfonietta en Aalto Musiktheater Essen.

Malin Christensson (SE) studeerde aan het Royal College of Music in Londen. De afgelopen jaren was ze te zien in producties van onder andere Mozarts *Nozze di Figaro* als Susanna (Los Angeles, Aix-en-Provence en Santiago), *Don Giovanni* als Zerlina (Baden-Baden), *Die Zauberflöte* als Papagena (Montpellier, Parijs en Wenen), Monteverdi's *L'incoronazione di Poppea* als Drusilla (Drottningholm) en Wagners *Parsifal* (Londen). Ze zong met dirigenten als René Jacobs, Gustav Leonhardt, Stéphane Denève, Yannick Nézet-Séguin en Daniel Harding bij orkesten als het Philadelphia Orchestra, het Gewandhausorchester, London Symphony Orchestra en het Zweeds Radio Orkest, en geeft geregeld recitals met pianisten Roger Vignoles, Malcolm Martineau en Simon Lepper.

Uitvoerders en programma

Arcangelo: orkest

Jonathan Cohen: dirigent

Malin Christensson: sopraan

—

Georg Friedrich Händel (1685-1759)

Occasional Oratorio, HWV62 (1746)

1. Overture

- [Adagio]

- Allegro

- Adagio

2. March

Water Music Suite nr. 1 in F, HWV348 (1717)

- Overture

- Adagio e staccato

- Allegro

- Andante

- [Presto]

- Air: presto

- Menuet

- Bourée: presto

- Hornpipe

- [Allegro]

— pauze —

Georg Friedrich Händel

Silete venti, HWV242 (1724)

- Sinfonia : Silete venti

- Aria: Dulcis Amor, Jesu care

- Accompagnato: O fortunata anima

- Aria: Date certa, date flores

- Presto: Alleluia

Music for the Royal Fireworks, HWV351 (1749)

- Ouverture

- Bourrée

- La Paix

- La Réjouissance

- Menuets

Dit concert wordt rechtstreeks uitgezonden door Klara. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden, ook tussen de delen.

Met Nederlandse boventiteling

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

ORKESTRAAL

VOCAAL

Fire, Air & Water

Gelegenheidswerken zijn een belangrijk deel van het oeuvre van Georg Friedrich Händel, zie het *Dettingen Te Deum*, het *Utrecht Te Deum*, de *Coronation Anthems* ... Een van de meest bekende onder die 'occasional musics' is *Water Music*, dat op 17 juli 1717 ter gelegenheid van een boottocht van King George I op de Theems voor het eerst werd gespeeld. De datum onthoudt makkelijk (seventeen-seven-seventeenseventeen) maar is ook het onthouden waard, want deze uitvoering was veel meer dan een doorsnee concert voor adellijke genodigden. De tientallen versierde en verlichte boten vormden een feeëriek spektakel: Londense burgerij en plebs keken op de oevers van de Theems hun ogen uit. Om niets te missen van Händels muziek die in farden de oevers bereikte, volgden sommigen de boten langs de oevers. *Water Music* was een mijlpaal, een vroege voorbode van het publieke festival, inclusief verkeersopstopping.

32 jaar later, in 1749, liet Händel een ander beroemd gelegenheidswerk uitvoeren, de *Music for the Royal Fireworks*. Nu was de aanleiding de ondertekening van het Verdrag van Aken (1748), dat een eind maakte aan de Oostenrijkse Successieoorlog. De voorwaarden waren bepaald door Engeland en Frankrijk, waar de vrede aanleiding gaf tot twee meesterwerken, respectievelijk Händels *Fireworks* en de opéra-ballet *Naïs* van Rameau.

De herdenkingsfeesten in Engeland werden groots opgezet. In Green Park kwam een houtstructuur in Palladiaanse stijl met triomfboog, colonnades en basreliëfs, die ook dienst deed als lanceerbasis voor het vuurwerk. Er bestaat een – althans voor ons – leuke briefwisseling tussen de hertog van Montague, manager van de feestelijkheden, en Charles Frederick, 'comptroller of his

Majesty's Fireworks'. Montague liet uitschijnen dat hij Händel liever kwijt dan rijk was en 'dat iedereen de nodige muziek kon leveren'. Maar hij wist beter, want Händels groots gevoel voor *ear-catching* melodieën, meeslepende ritmiek, warme harmonieën en contrastrijke orkestraties maakten hem de allerbeste keuze. Bovendien kon niemand beter dan hij de geëiste reeks *upbeat* dansen schrijven zonder te vervelen.

Montague zat evengoed in zijn maag met Händels weigering de wensen van koning George II te gehoorzamen. Die wou geen violen in het orkest en zoveel mogelijk 'martiale' instrumenten. Händel wou absoluut wél violen en reduceerde de trompetten en hoorns van 16 naar 12. De koning wou ook een repetitie bijwonen, die om kosten te besparen zou plaatsvinden in Vauxhall Gardens. Händel wilde enkel een repetitie in Green Park, maar bond uiteindelijk in. Die repetitie gaf grappig genoeg alweer aanleiding tot een verkeersopstopping. *Gentleman's Magazine* beschrijft hoe 'so great a resort occasioned such a stoppage on London Bridge that no carriage could pass for three hours'. Händels autograaf vermeldt uiteindelijk 9 trompetten, 9 hoorns, 24 hobo's, 12 fagotten en 3 sets pauken, en het feit dat strijkers de hobo's en de fagotten moesten doubleren. Maar bij sommige onderdelen van de suite staat dat de strijkers niet mogen meespelen, zodat het nu nog onmogelijk uit te maken is wie zijn wil doordrukte, Händel of de koning.

De uitvoering van de *Fireworks* op 27 april werd een flop: alles wat mis kon lopen, liep mis. Vooreerst viel het weer niet mee. 'There is a dark overcast of cloudiness which may possibly turn to rain', schreef ene John Byrom. Even later begon het inderdaad te regenen: 'it spits a little and grows into a menacing

appearance of rain, which, if it pass not over, will disappoint expectations'. Niet het ideale weer voor pyrotechniek.

Maar ook het vuurwerk zelf ontgoochelde: het ontstak moeizaam, had weinig kleur en de wielen waaraan raketten vastgemaakt waren, draaiden niet. Het was een saai spektakel. Tot overmaat van ramp vatte een van de paviljoenen vuur en brandde het af tijdens de show. Om het wat cynisch uit te drukken: het vuurwerk viel in het water.

Ook met Händels muziek liep het mis, want die werd gespeeld vóór en niet tijdens het vuurwerk. Händel hield de zaak vlug voor bekeken: nauwelijks 14 dagen later liet hij *Fireworks* in veel betere omstandigheden uitvoeren aan de boorden van de Theems.

Het *Occasional Oratorio* ontstond in 1745 naar aanleiding van de overwinning op troonpretendent Prins Charles Edward. De vreugde in Londen was groot en Händel, die toen een vaste dotatie van koning George II kreeg, voelde zich verplicht een groot werk te schrijven. Het lijkt erop dat het oratorium in zeven haasten werd gecomponeerd: Händel recupereert een aantal aria's en instrumentale stukken uit *Judas Maccabeus*, *Athalia* en *Israel in Egypt*.

Dit oratorium is een van zijn minst bekende werken gebleven. Dat heeft misschien te maken met de negatieve kritiek van Charles Jennens, Händels quasi vaste librettist. Die had overigens geen recht van spreken, aangezien hij geen van de (succesrijke!) uitvoeringen bijwoonde. Zijn kritiek moeten we allicht aan jaloersheid toeschrijven, want dit werk zit vol prachtige koren, mooie orkestrale stukken (o.m. een menuet dat in *Fireworks* gerecycleerd wordt) en gevarieerde aria's. Om het met de woorden van Robert King te zeggen: 'Here is another splendid and unjustly neglected Handel Oratorio'.

Het motet *Silete venti* werd ergens tussen 1724 en 1730 gecomponeerd. Tussen deze jaartallen situeert zich de bloei én de ondergang van Händels activiteiten als operacomponist: in 1724 stond Händel aan het begin van zijn succes, in 1729 verliet hij Londen na het failliet van de Royal Academy of Music en reist hij naar Italië.

Eén blik op de partituur maakt duidelijk dat *Silete venti* bedoeld is voor een virtuoze zangeres uit het operamilieu. Het motet begint met een Franse ouverture die Händel in het snelle tweede deel onderbreekt met een recitatief. De sopraan neemt het hele gebeuren als een operapersonage in handen en beveelt de winden te gaan liggen opdat haar ziel rust kan vinden. De variatie waarmee Händel het woord 'silete', 'wees stil' in dit recitatief toonzet is fenomenaal: alle nuances tussen bevelen en smeken komen aan bod.

De twee aria's die volgen, met tussenin een *recitativo accompagnato*, behoren tot Händels mooiste bladzijden. *Dulcis amor, Jesu care* beschrijft de zoete liefde van Christus, de tweede aria *Date serta, date flores* is een da capo-aria waarin het B-deel opnieuw het beeld van de storm uit de ouverture oproept. Die leidt naar een *Alleluia* dat bijzonder hoge vocale eisen stelt. De lange vocalises in wijde tessituur moeten licht uitgevoerd worden, het orkest begeleidt met een lichtvoetige gigue. Haast onvermijdelijk herinnert dit *Alleluia*, en bij uitbreiding het hele motet, aan Mozarts *Exultate, jubilate*. Beide werken evolueren parallel wat gemoedsstemmingen betreft en vereisen een grote dramatische én vocale virtuositeit. En *last but not least*, beide zijn voelbaar het werk van twee genieën die opera en dramatiek in hun DNA hebben.

De vorsten van Hannover

In de herfst van 1712 kreeg Händel van zijn broodheer Georg van Hannover de toelating om naar Engeland te vertrekken, op voorwaarde dat hij binnen redelijke tijd naar de Duitse residentie terugkeerde. De geschiedenis besliste er anders over: Händel bleef in Engeland, vestigde zich in Londen en Georg werd in 1714, na de dood van koningin Anne op 1 augustus, koning van Groot-Brittannië en Ierland als George I. Het Engelse parlement had in de Act of Settlement uit 1701 onder meer bepaald dat alle koningen na William III lid moesten zijn van de Church of England en dat de troon na de dood van Anne Stuart, indien ze kinderloos stierf, zou overgaan op de keurvorstin-weduwe Sophia van Hannover, kleindochter van Jacobus I en moeder van George I. Dat George plots koning van Engeland werd, was een groot probleem voor Händel, dat echter met de hulp van zijn vriend baron Kielmansegge op een muzikaal-diplomatische manier werd opgelost – de gekende geschiedenis van de *Water Music*.

Georg (1660-1727) trouwde in 1682 met Sophia Dorothea, de dochter van Georg Wilhelm van Braunschweig-Lüneburg. Verslaafd aan seksuele genoegens behandelde Georg zijn echtgenote schandalig. Toen zij een liaison begon met graaf Philipp Christoph van Köningsmarck, liet hij haar voor de rest van haar leven (van 1694 tot 1726) opsluiten. Hij werd keurvorst van Hannover in 1698 en toen zijn moeder, volgens de Act of Settlement dus de Engelse troonopvolgster, overleed op 3 juni 1714, gingen haar rechten op Georg over. Hij verbleef tijdens zijn koningschap meestal in Hannover, bemoeide zich weinig met regeringszaken (al hij had wel de Whigs aan de macht gebracht, voorstanders van een parlementaire monarchie en ijverars voor de rechten van de protestanten), sprak nauwelijks

Engels en zette – nu met Engels geld – gewoon zijn liederlijk leven verder. De stamvader van de vorsten van Hannover was Wilhelm von Braunschweig-Celle (1535-1592). Het duurde echter tot de regering van vorst Georg (1636-1641) voordat door allerlei machts- en bezitsverschuivingen er een definitief vorstendom tot stand kwam. Georg maakte de stad Hannover tot zijn residentie en tijdens de regering van Ernst August (van 1678 tot 1698) werd het gebied door de keizer tot een keurvorstendom verheven (1692).

De personele unie met Engeland, begonnen onder George I, duurde tot 1837. Van zijn opvolgers George II (vanaf 1727), George III (1760-1820), George IV (1820-1830) en William IV (1830-1837) was George III de eerste in Engeland geboren en getogen Hannoveraan, de enige die een onbesproken levenswandel leidde en de belangen van Engeland oprecht trachtte te behartigen. Al in 1788 begon hij helaas tekenen van krankzinnigheid te vertonen en in 1811 werd hij definitief ontheven van regeringstaken. Zijn zoon werd regent en in 1820 als George IV de meest conservatieve, verkwistende en door het volk gehate monarch. Na zijn dood in 1830 werd hij opgevolgd door zijn broer William, hertog van Clarence, die op zijn beurt werd opgevolgd door zijn nicht, Victoria van Kent. Zij regeerde van 1837 tot 1901, maar door haar huwelijk met prins Albert van Saksen-Coburg-Gotha (1840), haar neef, kwam de Engelse monarchie in de handen van het nog altijd regerende huis, dat in 1917 werd hernoemd tot Windsor.

Johan Huys

Arcangelo

viool

Simon Jones (concertmeester)
Pablo Hernan Benedi (aanvoerder tweede violen)
Matthew Truscott
Roy Mowatt
Jane Gordon
Florence Cooke
James Toll
Tim Crawford
John Crockatt

altviool

Rebecca Jones
Oliver Wilson
Mark Braithwaite

cello

Luise Buchberger
Piroska Baranyay
Jonathan Byers

contrabas

Tim Amherst
Antonia Bakewell

hobo

Alexander Bellamy
Leo Duarte
Karen Gibbard

fagot

Philip Turbett

contrafagot

Emmanuel Vigneron

hoorn

Ursula Paludan Monberg
Martin Lawrence
Clare Penkey

trompet

Neil Brough
Paul Sharp
Simon Munday

pauken

Alan Emslie

klavecimbel

Paolo Zanzu

Christina Pluhar © Marco Borggreve

do 30.10.14 / 20.00 / Concertzaal
L'Arpeggiata / Music for a while: Purcell goes jazz

Het is maar een kleine stap van barokke baslijnen naar aanstekelijke jazz-improvisaties. Eentje die L'Arpeggiata al jaren met overtuiging en verve weet te zetten. In haar gloednieuwe programma infiltreert Christina Pluhar met haar gasten de wereld van Henry Purcell. Verwacht u aan Purcells grootste hits in een onverwachts hedendaags jasje.

Raffaella Milanese

do. 27.11.14 / 20.00 / Concertzaal
La Risonanza / Purcell. Dido and Aeneas
Dido and Aeneas is Purcells bekendste opera, en misschien wel de belangrijkste Engelse opera ooit. Bij een Londense uitvoering in 1704 vormde het vrij korte werk een tweeluik met *The Loves of Mars and Venus* van John Eccles en Geoffrey Finger. *La Risonanza* laat u dit unieke moment herbeleven. Zo hoorde u *Dido* nog nooit!

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT BRUGGE 34

CONCERTGEBOUW SERVIES

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. Alle info over de deelnemende horecazaken op www.concertgebouw.be/servies.

MUZE
MUSE

Ontdek meer klassieke muziek
op muzemuse.eu

Vlaanderen
verbeelding werkt

west-vlaanderen
de geboeven provincie

BRUGGE

TOEGANG
TOEGANG

FLUXYS

DMorgen

Knack

Klara

GO
BRA
be

FOCUS | WTV